

Prisets betydelse på en marknad

LARS-ERIK BOSTRÖM

Känslor styr vårt agerande mer än vad vi tror - inte minst på börsen. Faktum är att börshandeln har mycket gemensamt med gruppdynamik, skriver VA Finans krönikör Lars-Erik Boström.

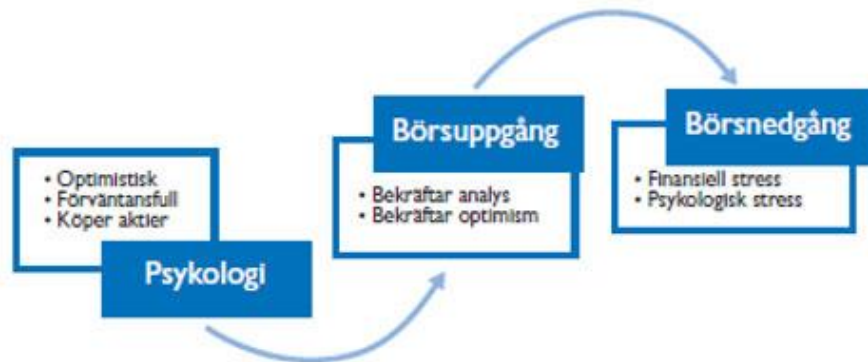
Varför styrs inte priser på aktier och värdepapper av samma principer som för bilar och livsmedel? Pristeori för ekonomiska varor säger att efterfrågan ökar när priset sjunker och minskar när priset stiger. Detta rationella samband är inte lika självklart på finansiella marknader. Stigande börskurser skapar istället en attraktionskraft som gör investerare beredda att betala högre priser. Den omvända dynamiken gäller vid fallande priser. Historien kryllar av exempel där positiv prisutveckling lockar till sig investerare, som ibland slutar i en sprucken finansbubbla.

När en investerare beslutat sig för att köpa eller sälja en aktie, är beslutet i regel baserat på en optimistisk eller pessimistisk prognos om framtiden. Investeringens prisutveckling ger sedan en finansiell och en psykologisk återkoppling. Den finansiella återkopplingen är avkastningen och den psykologiska återkopplingen är investerarens reaktion på prisets förändring. Investerare har antingen ett faktiskt innehav (lång) eller en negativ (kort) position i tillgången. De utan innehav är potentiella investerare som tycker att värdepapperet är ointressant eller avvaktar ett lägre pris. Priset avspeglar den intressekonflikt som finns mellan köpare och säljare. Säljarna vill sälja så dyrt som möjligt, medan köparna vill betala lägsta möjliga pris. Det är alltid lika många köpare som säljare, men prisnivån fångar marknadens psykologiska status. I balansen mellan köpare och säljare finns presumtiva investerare som hela tiden kan börja agera som prispåverkare. Dessa ska läggas till i tolkningen av grafen:

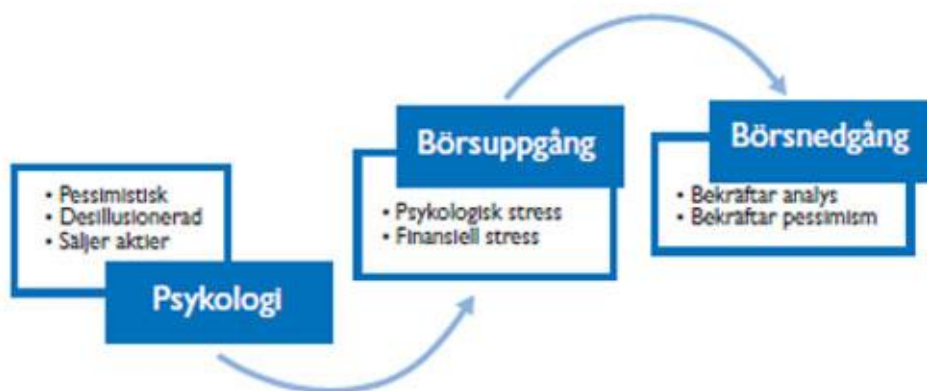

Dynamiken mellan investerarna påminner om normerna hos en grupp, där gruppdeltagarna finns på en gemensam marknadsplats. Förändringarna i priset bestämmer vad som är rätt analys och prisets nivå återspeglar vid varje tidpunkt investerargruppens gemensamma syn. Detta innebär inte att alla investerare har samma förväntan på prisets utveckling, men priset avspeglar den rådande energin mellan köpare och säljare.

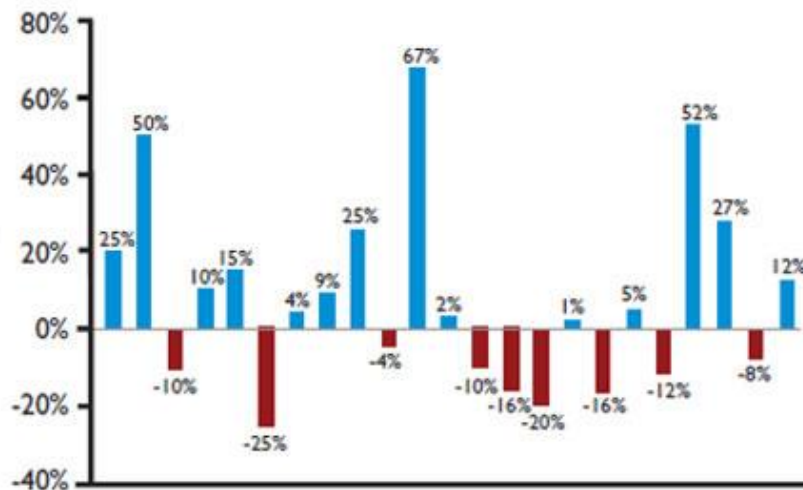
Är optimismen hög på aktiemarknaden förväntar sig ett stort antal investerare att utvecklingen ska bli positiv. Den finansiella tillgången har en hög psykologisk och finansiell attraktionskraft. En stigande börs bekräftar och återkopplar en stigande spiral av förväntan. Det skapas en positiv feedback mellan investerarens förväntan och pris. En del beteendeekonomer menar att just denna feedback är en förklaring till de till synes slumpmässiga börsrörelserna. Investerarens reaktion i form av irritation, besvikelse, glädje eller eufori på prisets förändring är i sig en psykologisk reaktion. För en investerare som köpt aktier bekräftar en stigande börs analysen och optimismen. Men om börsen faller skapas istället en finansiell och psykologisk stress:

För en investerare som är pessimistisk gäller följande:

För ett värdepapper eller en värdepappersportfölj kommer investerare att ha olika inköpskurser och olika finansiella resultat. Efter en lång positiv börstrend dominerar reavinster och efter en längre tids nedgång dominerar reaförluster. Beroende på hur de olika inköpsnivåerna fördelar sig, finns här en beslutsaspekt som inte enbart baseras på ekonomisk information. Reavinster och reaförluster kommer därmed ha en psykologisk inverkan på investerarnas beslut:

De psykologiska aspekterna kan ge märkliga rörelser vid t.ex. ekonomisk statistik och bolagsrapporter. En bra bolagsrapport kan ibland "bestäffas" med en fallande börskurs. Då kan en delförklaring hittas i det som beskrivs i ovanstående grafer. Investerare har varierande finansiellt resultat och de hanterar den psykologiska pressen vid rapporten olika. Även placeringshorisonten påverkar hur investeraren reagerar på prisrörelser. En långsiktig investerare (stiftelse, institution) reagerar långsammare både psykologiskt och finansiellt på prisförändringar. Sannolikt fokuserar man mer på kvartals- eller årsförändringar. En kortsiktig investerare (trader) reagerar snabbt och det handlar istället om sekunder, minuter eller timmar.

Några observationer:

- På en finansiell marknad kommer gruppen att definieras av alla som är investerade eller planerar att investera i en tillgång. Priset har den viktiga rollen som "gruppleddare". Gruppens energi/dynamik kan mätas i pris- och volymförändringar. Priset fungerar därmed som budbärare av vad marknaden tycker och vad som är rätt agerande.
- Att hantera den psykologiska och finansiella återkopplingen på prisets förändring, är den självklara men stora svårigheten för varje investerare. Det kommer att påverkas av hur du är som person, din finansiella situation och din placeringshorisont.
- Repetera gärna mina tidigare krönikor, men några klassiska psykologiska misstag är svårigheter att hantera förluster och att ta hem vinster för tidigt. Vid osäkerhet riskerar vi också att göra som andra gör och flockbeteendet ökar.
- Efter längre perioder av positiv utveckling dominerar reavinster i värdepappersportföljer. Det ger investeraren en finansiell och psykologisk trygghet som riskerar fördröja reaktionen på negativa signaler. Efter perioder av börsnedgångar kan ett negativt finansiellt resultat påverka möjligheten att göra vettiga portföljförändringar. Här är det istället en finansiell och psykologisk otrygghet som riskerar att göra dig handlingsförlamad.
- Det är ett måste att kunna hantera de psykologiska aspekterna av investeringar. Finansiellt resultat och psykologi går nästan alltid hand i hand.
- Genom att komplettera med prisbaserade analysmetoder (teknisk analys) utnyttjar du prisets viktiga signalvärde. Kom ihåg att det är alltid viktigare vad marknader gör än vad den säger, d.v.s. prisförändringar är viktigare än prognoser.

OM SKRIBENTEN:

Lars-Erik Boström är idag Senior Advisor på The Council (www.thecouncil.se), som är en oberoende rådgivare inom strategi, risk och governance. Han driver även det egna bolaget Börspsykologen AB. I mars 2015 publicerades hans bok "Börsens psykologi - så blir du av med dina hjärnspöken och gör bättre aktieaffärer" på Sterners förlag. Lars-Erik har över 20 års erfarenhet från Handelsbanken inom bl.a. finansiell rådgivning, tillgångsallokering och analys. Han är Ekonomie magister och auktoriserad finansanalytiker (AFA). Kontakta via LinkedIn eller The Council.